

סיכום

פסחים ה, א: תנא דבי רבי ישמעאל, בשכר שלשה ראשון - זכו לשלשה ראשון: להכרית זרעו של עשו, לבניין בית המקדש, ולשמו של משיח.

ופרש"י: בשכר שלשה ראשון - שביתת הרגל דפסח, ושביתת הרגל דחג, ונטילת לולב.

המהרש"א מבאר את הקשר בין המצוות לשכרן: בשכר השביתה בחג **הסוכות** - זכו ישראל לבניין בית המקדש, שעליו נאמר "ויהי בשלם סוכו"; ובשכר נטילת לולב, שנאמר בה "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם" - זכו לשמחה שתהיה לעתיד, בביאת המשיח.

וצריך ביאור: לפי הסברו של המהרש"א - מדוע מהווים בניין בית המקדש ושמו של משיח שכר על המצוות הקשורות אליהם בעקיפין בלבד (**שביתה** בחג הסוכות, **נטילת לולב** מתוך שמחה), ולא על המצוות ששייכותן אליהם **היא ישירה** - מצות **הישיבה בסוכה** ומצות **שמחת החג**?

והביאור בזה:

ישנן שתי תכונות משותפות למצות סוכה ולמצות ארבעה מינים: (א) השפעת המצוה על החפץ הגשמי: במצות סוכה - כדברי חז"ל "כשם שחל שם שמים על הקדשים... כך חל שם שמים על הסוכה"; ובמצות ארבעה מינים - כמבואר בחסידות שמעלת האחדות שבמצוה זו משתקפת בצורתם הגשמית של ארבעת המינים. (ב) מעלת האחדות: במצות סוכה - כדברי חז"ל "כל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת"; ובמצות ארבעה מינים - הצטרפותם והתאחדותם של פרטים ומינים שונים לכדי מצוה אחת.

יחד עם זאת, בכל אחת משתי תכונות אלה ישנו חילוק בין שתי המצוות: (א) במצות סוכה - ההשפעה על החפץ הגשמי היא באמצעות **קיום** המצוה; ובמצות ארבעה מינים - בכך שהחפץ הגשמי מטבעו **ראוי** לקיום המצוה. (ב) במצות סוכה - האחדות קיימת מלכתחילה, ללא התחלקות; ואילו במצות ארבעה מינים - האחדות נוצרת ע"י התאחדותם של פרטים שונים.

שני חילוקים אלה נובעים זה מזה: מצות ארבעה מינים משקפת את ביטולו של **העולם** בפני האור האלוקי - דבר המתבטא בהתאחדותם של פרטים נפרדים (ביטוי לתכונתו הטבעית של העולם - פירוד והתחלקות), ובכך **שתכונותיהם הטבעיות** של פרטים אלו משקפות אחדות; ואילו מצות סוכה משקפת את האור האלוקי **שלמעלה מהעולם** - דבר המתבטא באחדות

מוחלטת שאין בה התחלקות, ובכך שהשפעה על החפץ הגשמי היא באמצעות **המצוה** (ולא בתכונתו הטבעית של החפץ).

ישנה מעלה בהתאחדות הפרטים (המשתקפת במצות ארבעה מינים) על האחדות המוחלטת (המשתקפת במצות סוכה): האחדות שבסוכה מגיעה ממקום שבו הריבוי מהווה סתירה לאחדות, ולכן האחדות שוללת אותו; ואילו האחדות שבארבעת המינים היא האחדות שמצד עצמותו יתברך, שהריבוי אינו מהווה סתירה לאחדות זו.

ומעתה יובן הטעם לכך שבניין בית המקדש הוא שכר דוקא על **השביתה** בחג הסוכות (ולא על מצות סוכה עצמה), ושמו של משיח - דוקא על **נטילת לולב** (ולא על מצות השמחה):

מעלתה של מצות סוכה משתקפת ביתר שאת בקדושת **הזמן** - חג הסוכות: זמן החג הוא **זמן גשמי**, שאינו שונה בחיצוניותו מכל זמן אחר (בניגוד לסוכה, שסוף-כל-סוף היא מבנה שהוקם לשם מצוה), ואעפ"כ חלה עליו קדושת החג והופכת אותו לזמן קדוש.

בדומה לכך, מהווה בניין בית המקדש ביטוי להשפעתה של הקדושה על **המקום הגשמי**, מקום של חול שהופך למקום של קודש ("כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו"); ולכן הוא מהווה שכר על **השביתה** בחג הסוכות - הפיכתו של זמן גשמי לזמן של קודש, שבו שובתים ממלאכה.

שמו של משיח, לעומת זאת, מהווה ביטוי לקדושה המתגלית בתוך **העולם עצמו** - שכן שמו של המשיח הוא "מנחם", על שם הנחמה על הגלות, שתבוא ע"י הבנת מהותה הפנימית החיובית של **הגלות עצמה**; ולכן הוא מהווה שכר על מצות **נטילת לולב**, המהווה ביטוי לאלוקות המתבטאת בתכונותיו של **העולם עצמו**.